

Listeriose

Diagnostiek, brontracering en preventie zijn essentieel

René van den Brom, GD

De Veekijker Kleine Herkauwers wordt jaarlijks meerdere malen geraadpleegd in verband met neurologische verschijnselen, sterfte en/of abortus door listeriose bij geiten. Op melkgeitenbedrijven worden regelmatig hoge sterftcijfers gemeld door listeriose. Geiten zijn erg gevoelig voor listeria-bacteriën.

Listeriose is een bacteriële aandoening die wordt veroorzaakt door *Listeria spp.* (de diverse soorten *Listeria* bacteriën). *Listeria monocytogenes* en *Listeria ivanovii* zijn de ziekmakende *Listeria spp.* voor herkau-

wers. De bacterie is aanwezig in grond en kan zich met name in slecht ingekuilde en geconserveerde ruwvoerders vermeerderen, maar ook strooisel en andere voedingsmiddelen kunnen de bacterie bevatten. Water is in de regel een veel minder aangename bron van grootschalige infectie. In kuilen die zuurstofarm zijn, goed strak zijn samengeperst, een hoge concentratie aan organische zuren bevatten en een pH lager dan 4,5 hebben, kan de bacterie zich niet goed vermeerderen. Na een incubatietijd van 10 tot 15 dagen kunnen de eerste ziekteverschijnselen worden waargenomen. Geiten zijn gevoeliger voor listeriose dan schapen en runderen.

Klinische klachten

Listeriose veroorzaakt bij geiten hersenontsteking, plotselinge sterfte, bloedvergiftiging, abortus, keratoconjunctivitis en baarmoederontsteking. Verschijnselen die kunnen worden waargenomen door de hersenontsteking zijn onder andere depressie, niet meer vreten en drinken, verlamingsverschijnselen in aangezicht (afhankelijk oor, ooglid, en tong, speekselen), ongecoördineerde gang, niet meer in de benen komen, krampachtig achterover strekken, dwangbewegingen met de kop, rondjes draaien en trillingen. Geïnfecteerde dieren scheiden de bacterie uit in mest, melk en andere afscheidingsstoffen.

Differentiaaldiagnose neurologische klachten

Wanneer bij geiten neurologische klachten worden waargenomen is het belangrijk om de diagnose te stellen. Ziekten die op koppelniveau bij geiten neurologische klachten

Verschijnselen die kunnen worden waargenomen door hersenontsteking door listeriose zijn onder andere niet meer vreten en drinken.

Meer over listeriose

Pathologisch onderzoek

Met pathologisch onderzoek kan de oorzaak van sterfte worden achterhaald. Het is belangrijk voor de patholoog om belangrijke bedrijfsinformatie toe te voegen. Ook de selectie van het dier dat wordt aangeboden dient zorgvuldig te worden gedaan. Hier wordt mee bedoeld dat het dier dat wordt aangeboden ook representatief is voor het probleem dat speelt. Anders loop je kans dat er een diagnose wordt gesteld die niet passend is voor het bedrijfsprobleem.

Meldplicht

Listeriose is een zoönose die meldingsplichtig is op basis van artikel 100 van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD).

Actualiteit

In de afgelopen twee maanden is listeriose op meerdere melkgeitenbedrijven vastgesteld. De aandoening werd met pathologisch onderzoek vastgesteld bij geiten met neurologische klachten en in verworpen vruchten. Soms betrof het een enkel dier, maar regelmatig kwamen problemen op grotere schaal voor. In enkele gevallen was het gerelateerd aan het gebruik van een voermengwagen.

Door deze voerteknik wordt het rantsoen goed verdeeld verstrekt aan de dieren. Het nadeel van deze voermethode is dat gecontamineerd ruwvoer ook evenredig wordt verdeeld waardoor veel meer dieren worden blootgesteld aan de bacterie. Ook kwamen er vragen over het opsporen van uitscheidende dieren. Dit is niet eenvoudig, aangezien de uitscheiding niet constant plaatsvindt, maar met tussenpozen.

Monitoring

Een goed monitoringssysteem levert een belangrijke bijdrage aan de bewaking van de diergezondheid in Nederland. De GD voert in opdracht van overheid en bedrijfsleven deze basismonitoring uit. Een onderdeel van deze monitoring is de Veekijker.

Heeft u een probleem bij uw geiten, dan is uw praktiserend dierenarts uw eerste aanspreekpunt. Voor nader advies of meer informatie is de Veekijker kleine herkauwers op werkdagen tussen 15.00 en 17.00 uur bereikbaar voor dierhouder en dierenarts via telefoonnummer 0900-7100000. Een van onze specialisten kan dan meedenken over het oplossen van uw probleem.

kunnen veroorzaken, kunnen infectieus (bijvoorbeeld listeriose, het bloed), parasitair (bijvoorbeeld Oestrus ovis), metabool (bijvoorbeeld slepende melkziekte, cerebrocorticale necrose (CCN)) of toxisch (bijvoorbeeld planten, lood) zijn. Om de oorzaak van de neurologische klachten te kunnen achterhalen is het noodzakelijk een uitgebreide anamnese en klinisch onderzoek van aangedane dieren uit te voeren. Door middel van laboratoriumonderzoek kan de diagnose worden vastgesteld. Pathologisch onderzoek op gestorven dieren speelt hierbij een belangrijke rol.

Aanpak en behandeling

In het geval van een uitbraak van listeriose moet de bron van de infectie zo snel mogelijk worden weggenomen. Er moet rekening mee worden gehouden dat ondanks dat de bron is weggenomen nog enkele weken klinische klachten door listeriose kunnen optreden. Aangedane dieren dienen zorgvuldig verzorgd te worden. *Listeria spp.* blijken voor veel antibiotica gevoelig te zijn, hoewel het gevoeligheidspatroon in de laatste jaren op basis van de gevoeligheidsbepaling door GD, ondanks de beperkte aantallen, voor ceftiofur/cefquinome lijkt te veranderen. In de prak-

tijk blijkt de behandeling van geiten met listeriose vaak tegen te vallen. Het onvermogen van aangedane dieren om voldoende voedsel en met name water op te nemen, is hoogstwaarschijnlijk verantwoordelijk voor een deel van de sterfte.

Risicofactoren en preventie

Ondanks het wijdverspreid voorkomen van *L. monocytogenes*, ontwikkelt slechts een deel van de dieren klinische verschijnselen.

Voor verspreiding kan voermengwagens zorgen

Infectiedruk en de weerstand van de geit zijn belangrijke factoren die invloed hebben op het ontstaan van ziekteverschijnselen door listeriose. Risicofactoren die hier invloed op hebben zijn onder andere een slechte voedingstoestand, weersveranderingen, einde dracht en aflammeren en transport. Het voorkomen van listeriose is niet eenvoudig vanwege het wijdverspreid voorkomen

van de bacterie. Om ziekte te voorkomen is het belangrijk te voorkomen dat voedingsmiddelen en stro gecontamineerd raken met grond. Ook een goede en droge opslag van ruwvoer en stro is belangrijk. Zorg daarnaast voor een goede fermentatie en pH van ingekuilde producten. Vermijd het voeren van ruwvoer waarin schimmel of andere afwijkingen worden waargenomen en voerbalen die beschadigd zijn. Een te hoog ruw as (> 70 mg/kg drogestof) in ruwvoer is een

indicatie voor contaminatie met grond. Verder dagelijks de voerresten die niet zijn opgegeten. Zorg dat voer, stro en water niet gecontamineerd raken met mest. Daarnaast is een goede weerstand van de dieren van belang en zal men zich bewust moeten zijn van de risicofactoren. Er is geen vaccin tegen listeriose geregistreerd in Nederland. ✓